

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2026.1.25>

ЮНІН О.С.

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ
ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ****ADMINISTRATIVE AND LEGAL FOUNDATIONS OF THE FUNCTIONING
OF THE NATIONAL SECURITY MECHANISM OF UKRAINE
UNDER EMERGENCY LEGAL REGIMES**

Метою статті є дослідження змісту та особливостей адміністративно-правових засад функціонування механізму національної безпеки України в умовах надзвичайних правових режимів; з'ясування їх впливу на ефективність публічного управління у сфері безпеки. У статті досліджено адміністративно-правові засади функціонування механізму забезпечення національної безпеки України в умовах дії надзвичайних правових режимів. Проаналізовано нормативно-правове регулювання надзвичайного та воєнного стану, а також уточнено їх місце у системі адміністративно-правового забезпечення. Розкрито зміст і структуру механізму забезпечення національної безпеки, зокрема через призму діяльності суб'єктів сектору безпеки і оборони, особливостей їх взаємодії. Окрему увагу приділено трансформації функціональних зв'язків між суб'єктами в умовах воєнного стану, посиленню ролі військового командування та виникненню військових адміністрацій. Визначено ключові проблеми практичної реалізації такого механізму, серед яких: нормативна неузгодженість законодавства і колізії у ньому, нечіткість розмежування компетенцій, ускладнення міжвідомчої координації, дисбаланс між потребами безпеки та гарантіями прав і свобод людини. Акцентовано на ризиках трансформації тимчасових інструментів надзвичайних правових режимів у постійні елементи державного управління. Наголошено, що адміністративно-правовий механізм забезпечення національної безпеки в умовах надзвичайних правових режимів є досить складною та високо динамічною системою. Його сутність зводиться насамперед до здатності уповноважених суб'єктів оперативного консолідувати зусилля задля нейтралізації загроз. Як засвідчив проведений аналіз, визначальною умовою дієвості цього механізму є саме якість функціональних зв'язків та координації. За результатами дослідження запропоновано напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання, зокрема у частині систематизації законодавства, уточнення компетенцій суб'єктів та формування ефективних механізмів координації. Окреслено перспективи подальших наукових розвідок, пов'язані з розробленням моделей збалансування безпекових інтересів і захисту прав людини в умовах тривалої дії надзвичайних правових режимів.

Ключові слова: національна безпека, надзвичайні правові режими, воєнний стан, адміністративно-правове забезпечення, публічне управління, суб'єкти забезпечення безпеки.

The purpose of the article is to study the content and features of the administrative and legal principles of the functioning of the national security mechanism of Ukraine in conditions of emergency legal regimes; to clarify their impact on the effectiveness of public administration in the security sector. The article examines the administrative and legal foundations of the national security mechanism functioning in Ukraine under

© ЮНІН О.С. – доктор юридичних наук, професор заслужений діяч науки і техніки України проректор (Дніпровський державний університет внутрішніх справ)

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

emergency legal regimes. The regulatory framework of the state of emergency and martial law is analyzed, and their place within the system of administrative and legal regulation is clarified. The structure and content of the national security mechanism is revealed, particularly through the activities of security and defense sector actors and the specifics of their interaction. Special attention is paid to the transformation of functional links between actors under martial law, the strengthened role of military command, and the establishment of military administrations. Key problems of practical implementation are identified, including legal fragmentation and inconsistencies, unclear distribution of competences, challenges in interagency coordination, and the imbalance between security needs and human rights protection. The risks of transforming temporary emergency instruments into permanent elements of governance are also emphasized. It is emphasized that the administrative and legal mechanism for ensuring national security in conditions of emergency legal regimes is a rather complex and highly dynamic system. Its essence is reduced primarily to the ability of authorized entities to promptly consolidate efforts to neutralize threats. As the analysis has shown, the determining condition for the effectiveness of this mechanism is precisely the quality of functional connections and coordination. Based on the findings, directions for improving administrative and legal regulation are proposed, particularly regarding legislative systematization, clarification of competences, and development of effective coordination mechanisms. Prospects for further research are outlined, focusing on balancing security interests and human rights protection under prolonged emergency regimes.

Key words: *national security, emergency legal regimes, martial law, administrative and legal framework, public administration, security actors.*

Актуальність теми. Варто зазначити, що в умовах того, яких змін наразі зазнало безпекове середовище України, питання функціонування механізму національної безпеки набуло принципово нового змісту (а скоріше навіть значення). Адже йдеться вже не лише про теоретичне конструювання відповідних правових моделей, а про їх безпосередню перевірку в реальних, кризових обставинах. Саме тому інтерес до адміністративно-правових засад у цій сфері має цілком прикладний характер.

Наслідки, які потягнуло за собою запровадження правового режиму воєнного стану відповідно до Конституції України [1] та Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2] істотно вплинули на організацію публічної влади. Зокрема, відбувся перерозподіл повноважень між органами державної влади, значно посилилась роль військового командування, було утворено військові адміністрації. При цьому всьому, за зрозумілих причин рішення різного рівня нерідко приймаються у специфічних умовах (наприклад, обмеженість часу, підвищені ризики). Це об'єктивно ускладнює реалізацію звичних адміністративних процедур.

Так, не дивно, що зазначене виявляє низку питань, які потребують додаткового осмислення. Передусім маємо на увазі нагальність визначення компетенції органів державної влади та військового командування, належний рівень координації між складовими сектору безпеки і оборони. Також не варто оминати питання дотримання балансу між інтересами держави і правами людини. Важливо, щоб навіть в умовах надзвичайних правових режимів (далі – ННР) управлінські рішення не виходили за межі правового поля. У цьому контексті, до речі, важливого значення набуває принцип пропорційності, який має визначати допустимі межі обмеження прав і свобод людини.

Слід враховувати, що у науковій літературі питання національної безпеки та ННР досліджуються доволі активно, з огляду на те, наскільки ця тема, на жаль, є актуальною. Проте, як показує аналіз досліджень, відповідні напрацювання часто мають галузевий характер і не завжди враховують сучасну практику функціонування державного механізму в умовах тривалої збройної агресії. Через це виникає потреба у більш комплексному підході, який би поєднував нормативний аналіз, інституційний вимір та особливості правозастосування.

Таким чином, порушене питання безпосередньо пов'язане з вирішенням деяких важливих практичних завдань. Серед них – забезпечення ефективності управлінських рішень у сфері національної безпеки, удосконалення взаємодії між суб'єктами владних повноважень, належне нормативне врегулювання їхньої діяльності в умовах ННР. Водночас воно зберігає значення і для розвитку адміністративно-правової науки, оскільки вимагає переосмислення усталених підходів з урахуванням реалій сьогодення.

Стан дослідження. Дослідженню різних аспектів функціонування механізмів адміністративно-правового забезпечення національної безпеки, зокрема в умовах дії надзвичайних правових режимів, присвятила свої роботи численна кількість науковців-правників. Серед них особливої уваги заслуговують напрацювання наступних вчених: О. М. Бандурка, А. В. Боровик, А. Г. Вархов, І. Д. Гулеватий, Н. З. Деревянко, Є. В. Кобко, С. О. Мартинок, Р. В. Миронюк, В. В. Сокуренко, С. В. Суховерхівський, В. І. Цицюра, О. С. Юнін, С. І. Яковлев та ін.

Метою статті є дослідження змісту та особливостей адміністративно-правових засад функціонування механізму національної безпеки України в умовах ННР; з'ясування їх впливу на ефективність публічного управління у сфері безпеки.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань: 1) уточнити сутність ННР та їх місце у системі адміністративно-правового регулювання; 2) розкрити структуру механізму забезпечення національної безпеки; 3) проаналізувати окремі особливості адміністративно-правового регулювання діяльності відповідних суб'єктів в умовах воєнного та надзвичайного стану; 4) окреслити проблемні аспекти відповідного правозастосування та сформулювати напрями вдосконалення чинного законодавства і управлінських практик щодо цього.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, час від часу у геополітичному середовищі виникають ситуації, які не вкладаються у звичайний правовий порядок: збройні конфлікти, масові заворушення, техногенні чи природні катастрофи. У таких випадках звичні для стабільних умов інструменти управління державою виявляються недостатніми. Для цього головним чином передбачені надзвичайні правові режими – як особливий юридичний інструмент реагування на загрози.

У статті 1 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» [3] наведено наступне визначення поняття надзвичайного стану: «Надзвичайний стан – це особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до цього Закону повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень».

Законодавець визначення дозволяє, по суті, окреслити ключові ознаки надзвичайного стану як особливого правового режиму, що поєднує розширення управлінських можливостей держави з допустимістю тимчасових обмежень прав і свобод громадян. Водночас воно не є самодостатнім без звернення до цільового призначення такого режиму, що окреслено у наступних статтях Закону. С.І. Яковлев узагальнено пропонує розуміти надзвичайний стан як особливий правовий режим за Конституцією України, який може застосовуватися при техногенних або природних кризових ситуаціях, загрози життю і здоров'ю громадян, спробі захоплення влади або зміни конституційного ладу насильно. Він передбачає тимчасове розширення повноважень владних органів для забезпечення безпеки, ефективності економіки, і захисту конституційного порядку, при цьому може включати обмеження прав і свобод громадян та юридичних осіб [4, с. 31].

Так, відповідно до статті 2 зазначеного Закону, метою введення надзвичайного стану є усунення загрози та якнайшвидша ліквідація особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру, нормалізація обстановки, відновлення правопорядку при спробах захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, для відновлення конституційних прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, створення умов для нормального функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших інститутів громадянського суспільства. Іншими словами, йдеться не лише про реагування на кризу, а й про створення умов для повернення до звичайного правового режиму.

Окрім надзвичайного стану, чинне законодавство України закріплює також воєнний стан, правове регулювання якого здійснюється відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Стаття 1 цього Закону визначає воєнний стан як особливий правовий режим, що вводить в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання

відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

З огляду на наведені положення, надалі розглядаємо надзвичайний та воєнний стан як взаємопов'язані форми реагування держави на різні за характером і масштабом загрози. Підкреслимо, що їх об'єднує спільна логіка: у кризових умовах держава змінює звичний порядок функціонування публічної влади, концентрує управлінські ресурси та допускає тимчасове звуження обсягу прав і свобод громадян задля досягнення більш пріоритетної мети – забезпечення безпеки. Це – юридично врегульований процес, у межах якого кожен елемент має нормативне підґрунтя та визначені межі реалізації. Саме це, по суті, і відрізняє сучасні ННР від суто політичних або силових способів реагування на кризові явища.

У такому розрізі ННР доцільно сприймати як інструментальну складову ширшої системи, забезпечення національної безпеки. Хоча вони не формують цю систему самі по собі, але істотно впливають на характер її функціонування. Погоджуємося із думкою В. І. Цицюри, що надзвичайні правові режими є важливим інструментом для забезпечення безпеки та стабільності держави в умовах кризових ситуацій [5]. Особливе значення має державне управління саме як ключовий інструмент практичної реалізації завдань у сфері національної безпеки. Адже йдеться не лише про наявність відповідних правових режимів чи нормативних приписів як таких, а про їх втілення через діяльність уповноважених органів.

Оскільки не вважаємо необхідним зупинятися на аналізі понять механізму чи адміністративно-правового забезпечення, одразу звернемося до визначення, яке у своїй монографії запропонував С. В. Кобко: «механізм адміністративно-правового забезпечення національної безпеки України представляє собою системну сукупність правових, організаційних, фінансових та інших інструментів та засобів, які використовуються державою з метою впливу, упорядкування, а також створення умов для належного функціонування суспільних відносин у досліджуваній сфері» [6, с. 65].

Наведене визначення, безперечно, відображає комплексний характер відповідного механізму, однак, на нашу думку, потребує певного уточнення з огляду на специфіку його функціонування в умовах ННР. Зокрема, доцільно акцентувати увагу не лише на сукупності засобів та інструментів, а й на динамічному характері їх застосування. Так, додамо, що механізм адміністративно-правового забезпечення національної безпеки доцільно розглядати як упорядковану систему взаємопов'язаних правових норм, управлінських рішень та організаційних дій, спрямованих на своєчасне реагування на загрози та забезпечення стабільного функціонування держави, яка в умовах ННР набуває специфічних ознак.

С. В. Суховерхий зазначає, що такий механізм визначає складові національної безпеки, її види, класифікує загрози, виклики і ризики національній безпеці, визначає принципи її забезпечення, об'єкти і суб'єкти та нормативно-правове забезпечення. Науковець відзначає, що головна роль тут належить суб'єктам, які в процесі забезпечення національної безпеки виходять з її принципів, керуються діючими правовими нормами і нормативними актами, на цій підставі впливають на об'єкти національної безпеки з метою досягнення бажаного чи необхідного результату [7, с. 104].

Можемо дійти висновку, що визначальною рисою механізму адміністративно-правового забезпечення національної безпеки є саме функціональна узгодженість елементів, у межах якої вирішальну роль відіграє діяльність уповноважених суб'єктів, здатних забезпечити практичну реалізацію поставлених завдань.

Ефективність функціонування механізму національної безпеки в умовах ННР значною мірою залежить від узгодженості дій між його суб'єктами, чіткого розмежування їх повноважень та здатності оперативно реагувати на зміну безпекової ситуації: саме це формує практичний вимір адміністративно-правових засад у досліджуваній сфері.

Тож, щодо системи суб'єктів забезпечення національної безпеки, їх повноважень та особливостей взаємодії в умовах дії ННР, зазначимо, що вона охоплює досить широке коло суб'єктів: органи державної влади, військове командування, правоохоронні органи, спеціальні служби, а також інші органи, залучені до виконання завдань у сфері безпеки і оборони. Водночас, з урахуванням умов воєнного стану, що триває в Україні, структура цієї системи фактично функціонує

у посиленому та трансформованому форматі. Погоджуємося із С. О. Мартиноком щодо того, що кожен із цих суб'єктів реалізує специфічні компетенції, які мають бути процесуально узгоджені, аби уникнути дублювання і прогалин [8, с. 80].

Передусім ключову роль відіграє Президент України як Верховний Головнокомандувач, який визначає загальні напрями безпекової політики та приймає рішення про введення і продовження дії воєнного стану. Важливе місце також належить Раді національної безпеки і оборони України, яка координує та контролює діяльність органів виконавчої влади у відповідній сфері. Кабінет Міністрів України, своєю чергою, забезпечує реалізацію державної політики та організовує виконання рішень у практичній площині.

Окремо слід виділити сектор безпеки і оборони, до якого належать Збройні Сили України, Служба безпеки України, Національна гвардія України, органи Національної поліції та інші суб'єкти, які безпосередньо забезпечують відсіч збройній агресії та підтримання внутрішньої безпеки. Умови воєнного стану, як показує практика, зумовлюють посилення їх взаємодії, а також підвищення ролі військового командування. Водночас суттєвого значення набули військові адміністрації, які створюються відповідно до законодавства та виконують функції тимчасових органів державної влади на місцях. Їх діяльність спрямована на забезпечення оборони, громадської безпеки та належного функціонування критичної інфраструктури, що, у свою чергу, потребує тісної координації зі згаданими вище органами місцевого самоврядування.

Вирішальне значення має характер адміністративно-правової взаємодії зазначених суб'єктів, яка в умовах НПР набуває особливої складності. А. В. Боровик, А. Г. Вархов, Н. З. Деревянко, проаналізувавши позиції низки вчених, сформулювали наступну структуру взаємодії відповідних суб'єктів у цьому контексті:

1) адміністративно-правові норми, об'єктивовані у межах нормативно-правової бази, що складається з актів різної юридичної сили та загального і спеціального спрямування, основним призначенням яких є врегулювання конкретного питання у межах досліджуваних відносин;

2) об'єкти регулювання – діяльність та поведінка суб'єктів сектору безпеки й оборони;

3) суб'єкти регулювання – суб'єкти, що формують правові рамки та процедури такої взаємодії. Причому такими є як суб'єкти ієрархічно вищої структури, так і самі суб'єкти взаємодії;

4) адміністративні правовідносини, що виникають між об'єктами та суб'єктами регулювання, а також ті, що виникають, розвиваються і припиняються між представниками сектору безпеки й оборони – йдеться як про горизонтальні, так і вертикальні відносини, що характеризуються різним змістом;

5) адміністративно-правові засоби реалізації механізму взаємодії суб'єктів сектору безпеки й оборони щодо забезпечення національної безпеки – нормотвірні (встановлення правил, процедур, зобов'язань тощо); організаційні (збір інформації, підготовка документів тощо); забезпечувальні (методичний супровід, технічне та матеріальне оснащення, фінансування тощо) та управлінські (заохочення, переконання, контроль-наглядова діяльність тощо) [9, с. 45].

На нашу думку, цінність наведеного підходу полягає в тому, що він відображає багаторівневий характер такої взаємодії: від формування правових приписів до їх безпосереднього втілення у конкретних управлінських діях. Проте вчені доречно звертають увагу на те, що єдності наукової думки у цьому контексті бути не може через суб'єктивні інтерпретації вчених, адже нормативного закріплення таких елементів немає [9, с. 46]. Так, структура відповідного механізму формується передусім на рівні доктринального осмислення і узагальнення практики правозастосування. Що, як бачимо, дозволяє виокремити його ключові елементи через аналіз функціональних зв'язків, ролі суб'єктів та характеру їх взаємодії.

Водночас, принагідно зауважити, що така доктринальна варіативність не є недоліком, а навпаки – це свідчить про складність і багатовимірність цього явища. З огляду на це, структуру механізму адміністративно-правового забезпечення як гнучку модель, здатну трансформуватися залежно від характеру загроз та умов їх прояву.

Варто також окремо акцентувати на важливості характеру зв'язків між складовими цього механізму. В умовах НПР структура механізму фактично «ущільнюється»: окремі елементи інтегруються, функції частково перерозподіляються, роль координаційних центрів істотно зростає. Інтенсивність і якість цих зв'язків забезпечують його цілісність та ефективність функціонування.

Водночас, попри наявність сформованої доктринальної та нормативної бази, практична реалізація адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки в умовах НПР супроводжується низкою проблем. Проведений аналіз дає підстави виокремити ключові з них.

Передусім варто звернути увагу на одну з найгостріших проблем у сучасній практиці державного управління та адміністративному праві України – нормативну неузгодженість і наявність колізій. Чинне законодавство України містить значну кількість актів, що регулюють окремі аспекти функціонування механізму національної безпеки, однак цілісного, системно узгодженого підходу наразі не сформовано. У зв'язку з цим на практиці виникають ситуації перетину чи дублювання повноважень, зокрема у сфері застосування норм, що регламентують правовий режим воєнного стану. Це, безумовно, ускладнює оперативність управлінських рішень.

Так, із першої проблеми частково витікає друга – розмежування компетенцій та організації міжвідомчої взаємодії. З одного боку, в умовах надзвичайних правових режимів дійсно відбувається посилення інтеграції суб'єктів, але з іншого це нерідко призводить до невизначеності у розподілі повноважень між військовим командуванням, військовими адміністраціями та органами місцевого самоврядування. Останні, до речі, продовжують функціонувати поряд із військовими адміністраціями, що інколи породжує паралельність прийнятих рішень. Відсутність чітко уніфікованих процедур взаємодії, як показує практика, зумовлює залежність ефективності управління від конкретних управлінських рішень і рівня координації на місцях. У результаті навантаження на координаційні органи істотно зростає, а швидкість реагування може знижуватися.

Окремо слід відзначити проблему забезпечення балансу між інтересами безпеки та дотриманням прав і свобод людини. Безперечно, правовий режим воєнного стану передбачає можливість тимчасового обмеження окремих конституційних прав. Водночас, як бачимо, межі такого обмеження не завжди є достатньо визначеними. Це, у свою чергу, актуалізує питання ефективності судового контролю, а також парламентського нагляду за діяльністю органів сектору безпеки і оборони.

Крім того, варто говорити і про адаптивність правового регулювання. Очевидно, що сучасні безпекові виклики розвиваються динамічно, і законодавство не завжди встигає за цими процесами. Внаслідок цього правове реагування часто має реактивний характер. Показовим вважаємо і те, що тривала дія воєнного стану поступово змінює сприйняття його як виключно тимчасового явища. Фактично відбувається певна трансформація підходів до функціонування державного механізму, що, на наш погляд, створює ризики закріплення окремих надзвичайних інструментів на постійній основі.

Висновки. Отже, зазначимо, що адміністративно-правовий механізм забезпечення національної безпеки в умовах надзвичайних правових режимів є досить складною та високо динамічною системою. Його сутність зводиться насамперед до здатності уповноважених суб'єктів оперативно консолідувати зусилля задля нейтралізації загроз. Як засвідчив проведений аналіз, визначальною умовою дієвості цього механізму є саме якість функціональних зв'язків та координації.

Водночас вітчизняна практика функціонування публічної адміністрації в умовах правового режиму воєнного стану оголила низку системних вразливостей. Базовою перепоною залишається питання нормативної неузгодженості і наявності колізій. Відсутність цілісного правового підґрунтя неминує призводити до розмитості компетенцій. Особливо чітко ми можемо прослідкувати це на місцевому рівні, де паралельне функціонування військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування нерідко породжує дублювання управлінських рішень. Замість передбачуваного алгоритму дій система часто змушена спиратися на механізми «ручного узгодження». До того ж, тривала пролонгація воєнного стану формує вельми тривожну тенденцію: поступове «звикання» державного апарату до екстраординарних інструментів управління, що фактично нівелює правову природу тимчасовості надзвичайних режимів і вочевидь поглиблює дисбаланс між безпековими інтересами та гарантіями прав людини.

З огляду на це, об'єктивно є необхідність переосмислення підходів до адміністративно-правового регулювання окремої сфери. Відтак, перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у кількох ключових площинах. Нагальним є розроблення теоретичних засад для систематизації, а в перспективі – кодифікації законодавства у сфері національної безпеки під час дії надзвичайних правових режимів. Окремого ґрунтовного дослідження вимагає конструювання оптимальних правових моделей розмежування компетенцій між військовим командуванням і цивільними органами влади для уникнення управлінського паралелізму. Зрештою, перспективним вбачається пошук дієвих запобіжників проти інституціоналізації тимчасових обмежень, що дозволить сформувати чіткі критерії та процедури безпечно повернення державного механізму до звичного режиму функціонування.

Список використаних джерел

1. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України : вебсайт. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII : станом на 4 берез. 2026 р. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України : вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16.03.2000 № 1550-III : станом на 18 трав. 2024 р. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України : вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>
4. Яковлев С. І. Поняття «надзвичайний стан»: нормативно-правове і наукове трактування. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 1. С. 28-32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-1-5>.
5. Цицюра В. І. Правовий досвід запровадження надзвичайних правових режимів в зарубіжних країнах. *Академічні візії*. 2025. Вип. 40. С. 1-10. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15147822>.
6. Кобко Є. В. Адміністративно-правовий механізм забезпечення національної безпеки держави : монографія. Вінниця : ТВОРИ, 2022. 336 с
7. Суховецький С. В. Адміністративно-правовий механізм забезпечення національної безпеки України. Правова доктрина, правоутворення та правозастосування: проблеми зв'язку та шляхи розвитку : тези доп. учасників III Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 21 лют. 2025 р.), С. 102–104. <https://doi.org/10.71404/ppss.2025.1.30>.
8. Мартинюк С. О. Національна безпека як об'єкт адміністративно-правового забезпечення: поняття та зміст у працях вітчизняних дослідників. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Юридичні науки*. 2025. Вип. 2(74). С. 78-83. DOI: <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2025.2.12>.
9. Адміністративно-правовий механізм взаємодії суб'єктів сектору безпеки й оборони щодо забезпечення національної безпеки: питання теорії та практики : монографія. А. В. Боровик, А. Г. Вархов, Н. З. Деревянко. Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 186 с.

Дата першого надходження статті до видання: 05.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.05.2026